

“Het allegaartje dat nu bekokstoofd wordt.”

Jef François schrijft Leo Poppe over de oppositie rondom het Egmontpact en de ontstaansomstandigheden van het Vlaams Blok

In het archief van Leo Poppe (en De Schakel), dat in het ADVN wordt bewaard, bevindt zich heel wat correspondentie met verschillende personen en organisaties uit de Vlaamse beweging en het Vlaams-nationalisme.¹ Leo Poppe (1911-1997) bouwde tijdens de jaren 1930 de jeugdbeweging van het Verbond van Dietsche Nationaal-Solidaristen (Verdinaso) uit. Tijdens de bezetting bekleedde hij een hoge functie bij de Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen (NSJV). Na de Tweede Wereldoorlog week hij uit naar Argentinië, waar hij gedurende veertig jaar het tijdschrift *De Schakel-El Lazo* leidde. Hij was tevens betrokken bij de oprichting van de vereniging Vlamingen in Argentinië.²

Eén van de belangrijkste correspondenten was ongetwijfeld Jef François (1901-1996), die de jonge Poppe overigens in de Vlaamse beweging binnenloodste. Hij was in de jaren 1930 de leider van de Dinaso Militanten Orde (DMO), de milite van het Verdinaso. Tijdens de bezetting bekleedde hij verschillende functies in de ss, waaronder Standaardleider van de Germaansche ss-Vlaanderen. Na de oorlog werd hij tot de doodstraf veroordeeld. Hij kwam vrij in 1952 en nam weer contact op met zijn voormalige medestanders. Hij werd nog actief in de Volksunie (VU) en in de Vlaams-Nationale Partij (VNP) en had contacten in het milieu van voormalige oostfronters en met de Vlaamse Militanten Orde (VMO).³

Zeker tussen 1975 en 1993 werden tientallen brieven, nota's en kattebelletjes over en weer gestuurd tussen Poppe en François. Daarin werden alledaagse weetjes en roddeltjes uitgewisseld, bezoeken aan Vlaanderen en Argentinië voorbereid en de politieke toestand in beide landen besproken. De Egmont- en Stuyvenbergakkoorden, de positie en de evolutie van de Volksunie, de stichting van het Vlaams Blok en de agitatie bij de kleine uiterst rechtse groeperingen in de Vlaamse beweging kwamen uitgebreid aan bod. Een voorbeeld hiervan vonden we in een brief van Jef François aan Leo Poppe van 26 juni 1977:

1. ADVN, BE ADVN AC741, Archief Leo Poppe (in verwerking).
2. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee werelden. De Belgische collaborateurs en de diaspora na de Tweede Wereldoorlog*, Leuven, 2009, passim.
3. J. Creve, *François, Jef (eigenlijk Jozef)*, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, Tielt, 1998, pp. 1171-1173.

“Beste Leo!

[...]

De politieke toestand hier: de Vl. Nat. zijn op hol geslagen. De misnoegdheid in het Brabantse is enorm en hier zal de V.U. enorm van haar pluimen laten. Dit staat vast. Maar ook elders: het zal spijtig gedaan zijn met de éne V.U. als Vl. Nat. partij.

[T]’allenkante zijn splittergroepjes aan de gang om een nieuwe partij te stichten. De Vl. Nat. Raad = tweemaal niets, onder voorzitterschap van de pater Brauns (J.v.S.⁴ zei mij destijds: pas op voor paters die hun klooster verlaten, iemand is er iets niet normaal, en inderdaad wij hebben wel enkele eclatante voorbeelden hiervan zo o.a. René Lagrou, en ook Jef de Langhe was gewezen dominikaan.)] Nu de Vl. Nat. Raad heeft beslist tot een sterke oppositie binnen de V.U., maar wil ook diegenen steunen die toch tot een nieuwe parlementaire formatie zouden beslissen. Tweeslachtige houding dus. Maar er zijn nog andere pogingen: Claes (oud-dinaso student Leuven) is in onderhandeling met de groep Dillen (Ter Waarheid) voor het oprichten van een Vl. Nat. Partij (V.N.P.) Claes heeft opdracht gekregen voor het soc. economisch program te willen zorgen. In september zou dan de beslissing vallen. Leo, Claes met Karel Dillen, ik zie het waarachtig niet zitten. Enfin, te houden zal het niet meer zijn. Mijn standpunt: ik zou afwachten en zien wat de V.U. als regeringspartij in de wacht sleept. Ik zeg dit ook hier en daar, maar vind geen gehoor, alleen Ward Hermans, tot mijn verbazing, gaat hiermee akkoord. [...] Ik ben overigens niet zinnens mij met het allegaartje dat nu bekokstoofd wordt te bemoeien. Aan een paar mensen heb ik reeds gezegd: akkoord voor een anti-democratische, buitenparlementaire, politieke beweging op nat. solidaristische basis ... Gehoor zal ik wel niet vinden. Nog iets: de solidaristen hebben hun jaarvergadering te Gent gehouden: ± 30 man, er waren er precies geteld: 31! en dan waren er nog van elke kleine nat. beweging een of twee vertegenwoordigers, V.M.O., Were Di, Jongerenfront en noem maar op, er zijn er nog een paar o.m. de Delta scouts. Uit Antwerpen geen kat en juist geteld (het bureau niet inbegrepen)], onder het publiek 3 dinaso's waaronder ikzelf! Nee die komen niet van de grond, en zolang A. Raman zijn nonsens - die leeft nog in het jaar 30 - zal kunnen verkonden, zal het ook niet gaan. Maar daarover wel meer in een volgend schrijven.

[...]”

Op 24 mei 1977 ondertekenden christendemocraten, socialisten, Vlaams-nationalisten en Brusselse regionalisten het Egmontpact, een ambitieuze overeenkomst om de Belgische staat te hervormen en de communautaire problemen definitief op te lossen. Aan dit Gemeenschapsakkoord waren weken van onderhandelingen

4. J.v.S. = Joris van Severen (1894-1940). Hij was een Vlaams-nationalistisch politicus. Van bij de oprichting in 1931 tot aan zijn dood leidde hij het Verdinaso. R. Vanlandschoot, *Severen, Joris van*, in: *NEVB* [...], pp. 2739-2745.

GENT, 26. 8. 1977

Beste LEO!

Ik ontvang je schrijven van 6/6 eerst voor een paar dagen. Alleszins ca. drie weken onderweg!

Niets te danken voor de knipsels. Ik vraag inlichtingen voor het toezenden van knipsels als drukwerk. Veel zal dat niet verschillen.

De politieke toestand hier: de Vl.Nat. zijn op hol geslagen. De minogedheid in het Brabantse is enorm en hier zal de V.U. enorm van haar pluimen laten. Dit staat vast. Maar ook elders; het zal spijtig gedaan zijn met de ene V.U. als vl.nat. partij.

Allenkante zijn spittergroepen aan de gang om een nieuwe partij te stichten. De Vl.Nat. Raad = een tweemaal niets, onder het voorzitterschap van de pater Brauns (J.v.S. zal mij destijds pas om voor paters die hun klooster verlaten, iegendwie is er iets niet normaal, en inderdaad wij hebben wel enkele eclatante voorbeelden hiervan zo o.a. René Magrou, en ook Jef de Langhe was gewezen domini-kaan. Nu de Vl.Nat.raad heeft beslist tot een sterke oppositie binnen de V.U., maar wil ook hogerop steunen die toch tot een nieuwe parlementaire formatie zouden besliseen. Tweeslechtige houding dus. Maar er zijn nog ander pogingen: Claes oud-dinaseo student Leuven) is in onderhandeling met de groep Dillen (Ter Waarheid) voor het oprichten van een Vl.Nat. Partij (V.N.P.). Claes heeft opdracht gekregen voor het soc. economisch program te willen zorgen. In september zou dan de beslissing vallen. Leo, Claes met Karel Dillen, ik zie het waarachtig niet zitten Enfin, te houden zal het niet meer zijn. Mijn standpunt: ik zou afwachten en zien wat de V.U. als regeringspartij in de wacht sleept. Ik zeg dit ook hier en daar, maar vind geen gehoor, allæn Ward Hermans, tot mijn verbazing, gaat hiermee akkoord. Indien je hierover schrijft, dan niet uit mijn naam, algemeen nieuws uit Vlaanderen. Ik ben overigens niet zinnens mij met het allagaartje dat nu bekookste stoofd wordt te bemoeien. Aan een paar mensen heb ik reeds gezegd: akkoord voor een antidemocratische, buiten parlementaire, politieke beweging op nat. solidaristische basis..... Gehoor zal ik wel niet vinden. Nog iets: de SOLIDARISTEN hebben hun jaarvergadering te GENT gehouden: ± 30 man, er waren er precies geteld: 28 31! en dan waren er nog van elke kleine nat. beweging een of twee vertegenwoordigers, V.M.O, Meye Di, Jongerenfront en noem maar op, er zijn er nog een paar o.m. de DELTA scouts. Uit Antwerpen geen kat en juist geteld (het bureau niet inbegrepen, onder het publiek 3 dinaseo's waaronder ikzelf! Nee die komen niet van de grond, en zolang A.Raman zijn nonsens - die leeft nog in het jaar 30 - zal kunnen verkonden, zal het ook niet gaan. Maar daarover wel meer in een

voorafgegaan. Al gauw ontstond in de Vlaamse beweging, binnen en buiten de vu oppositie tegen de overeenkomst. In Brabant keerde men zich vooral tegen de inschrijvingsrechten die Franstaligen uit sommige Vlaams-Brabantse gemeenten zouden genieten in het Brusselse gewest en tegen de uitbreiding van de faciliteiten in de zes randgemeenten.⁵

Eén van de organisaties waarbinnen het verzet broeide was de Vlaams-Nationale Raad (VNR). Deze koepel van 27 Vlaams-nationalistische verenigingen was in 1973 opgericht onder impuls van Were Di. In het basisprogramma waren anti-Belgische, Heel-Nederlandse, anticommunistische en antikapitalistische elementen samengebracht. 'Vals' pacifisme en linkse infiltratie – onder meer in de vu – werden bestreden. Na korte tijd zwakte de impact van het initiatief af. Vanaf oktober 1975 was Marcel Brauns (1913-1995) de voorzitter van de VNR.⁶ Brauns was een jezuïet, die evenwel in 1964 door zijn geestelijke overheid werd gesanctioneerd. Hij verdedigde het Vlaams-nationalisme en de vrije politieke keuze op basis van de bijbel. De vu verloor vanaf 1965 het vertrouwen in hem, o.m. wegens zijn negatieve houding tegenover de verruiming van de partij en zijn verdediging van oorlogsmisdadiger Robert Verbelen. Later zat hij ideologisch op dezelfde golflengte als het Vlaams Blok.⁷

François vermeldde, verwijzend naar het priesterschap van Brauns, het feit dat twee van zijn vroegere medestanders aanvankelijk eveneens de monnikspij hadden gedragen. De stichter en leider van de Algemeene ss-Vlaanderen (ASSV), advocaat René Lagrou (1904-1969), was inderdaad gedurende een korte tijd novice geweest bij de dominicanen. Daarna ging hij in Leuven rechten studeren.⁸ Na zijn carrière in de politiek en in de ss, week hij uit naar Spanje en Argentinië.⁹ De wetenschapper en 'rassendeskundige' Jef De Langhe (1907-1998) bekleedde belangrijke functies in het Verdinaso en tijdens de bezetting in de ss en in de Vlaamsch-Duitse Arbeidsgemeenschap (DeVlag). Als ook hij bij de dominicanen is geweest, dan kan het ook slechts voor een korte tijd geweest zijn, tussen zijn afstuderen aan het Klein Seminarie in Roeselare (1924) en het begin van zijn ingenieurstudies in Leuven (1925).¹⁰

Voorts had François het over de eeuwige dissident en agitator Ward Hermans (1897-1992), die zich in dit debat op dat ogenblik eerder gematigd en afwachtend

5. E. Van De Castelee, *Gemeenschapspact*, in: *NEVB [...]*, pp. 1246-1251.

6. N. Moyaert, *Vlaams-Nationale Raad (VNR)*, in: *NEVB [...]*, p. 3353.

7. E. Vandewalle & N. Bracke, *Brauns, Marcel*, in: *NEVB [...]*, pp. 595-596; S. Vissers, *Marcel Brauns, 1913-1995: Jezuiet en Vlaams-nationalist*, Universiteit Antwerpen, licentiaatsverhandeling, 2006.

8. L. Vandeweyer, René Lagrou en het katholieke vlaams-nationalisme in Antwerpen, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 51, 1992, nr. 3, pp. 163-183, hier p. 172.

9. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee werelden [...]*, passim.

10. L. Saerens, *Langhe, Jef (eigenlijk Jozef) E. de*, in: *NEVB [...]*, pp. 1790-1791.

Een affiche toont de verdeeldheid in de Vlaams-nationalistische rangen n.a.v. het Egmontpact. [ADV, VAF415]

scheen op te stellen, tot verbazing van eenieder, niet het minst van François zelf. Er zijn inderdaad weinig initiatieven uit de eerste decennia van het politieke Vlaams-nationalisme te noemen waarbij Hermans niet aanvankelijk betrokken was en nadien met slaande trom vertrok: volksvertegenwoordiger, dinaso, lid van het Vlaams Nationaal Verbond (vNV), actief in de ss enzovoort.¹¹ Had de oude vos dan toch wat van zijn streken verloren?

Van de opposanten tegen het Egmontpact noemde François voorts nog twee namen: die van Lode Claes (1913-1997) en van Karel Dillen (1925-2007). Claes had tijdens de jaren 1930 sympathie voor het Verdinaso. Tijdens de bezetting was hij onder meer schepen in Groot-Brussel. Na de oorlog trad hij in de journalistiek en in het zakenleven. In 1968 werd hij senator voor de vu in het arrondissement Brussel. In sociaaleconomische dossiers stelde hij zich uitgesproken neoliberal op. Hij verliet de vu uit onvrede met het Egmontpact en richtte op 19 november 1977 mee de Vlaamse Volkspartij (vvp) op.¹² Dillen was na de oorlog actief in diverse

11. Br. De Wever, *Hermans, Ward (eigenlijk Cornelius Edouard)*, in: *NEVB [...]*, pp. 1433-1435.

12. M. Ruys, *Claes, Lode*, in: *NEVB [...]*, pp. 730-731; L. Pauwels & P.J. Verstraete (red.), *Vlaamse*

Vlaams-nationalistische organisaties en initiatieven. Hij was actief in de rechterzijde van de VU van 1957 tot 1971 en leidde voorts het vormingsblad *Dietsland Europa* en *Were Di*. In 1975 richtte hij het blad *Ter Waarheid* op. Hij werd een der kopstukken van het verzet tegen het Egmontpact en richtte op 1 oktober 1977 een eigen rechtse, radicale Vlaams-Nationale Partij op (VNP).¹³

François leek wel een voorspeller: zowel het samengaan van Claes met Dillen, naar aanleiding van de verkiezingen van 1978, als het onvermogen van de twee om nadien samen in één partij te functioneren, kwamen reeds aan bod in deze brief. Anderzijds bleef hij vasthouden aan de ideeën die meer dan dertig of veertig jaar eerder opgang maakten in het Vlaams-nationalisme, met zijn pleidooi voor een nationaalsolidaristische, antidemocratische en buitenparlementaire beweging. Tegelijkertijd telde hij de aanhangers van dergelijke standpunten en hij was erg kritisch voor een figuur als Arthur Raman. Die was tijdens het interbellum betrokken bij het Verdinaso. Na de oorlog werkte hij mee aan allerlei neo-dinaso-initiatieven als het Joris Van Severen Komitee, het Solidaristisch Verbond en de Solidaristische Beweging.¹⁴ In dezelfde sfeer dient het Scoutsverbond Delta gesitueerd. Het betreft hier een groupuscule dat, behalve elementen uit de scoutsbeweging, ook tradities uit het Jong Dinaso in ere hield. Tussen 1975 en 1985 kon de jeugdbeweging een 200-tal leden bekoren.¹⁵ Zoals François al aangaf: deze en dergelijke bewegingen zijn nooit echt van de grond gekomen.

Het was niet de laatste brief aan Leo Poppe waarin Jef François verslag gaf over de prille rechtse dissidenties in de VU van het einde van de jaren 1970. François zat niet echt in het oog van de storm, maar beschikte over veel informatie van en over wie wél rechtstreeks bij de feiten betrokken was. Men krijgt dan ook een interessante inkijk in de ontstaansgeschiedenis van het Vlaams Blok.

Frank Seberechts (°1961) is doctor in de geschiedenis. Als onderzoeker bij SOMA en ADVN publiceerde hij onder meer over verschillende aspecten van de geschiedenis van de Vlaamse beweging en van de Tweede Wereldoorlog.

macht: In herinnering aan Lode Claes (1913-1997), Wijnegem, 1998 (TeKos, nr. 7).

13. M. Spruyt, *Dillen, Karel*, in: *NEVB [...]*, pp. 958-960.

14. Ba. De Wever, *De schaduw van de leider. Joris Van Severen en het na-oorlogs Vlaams-nationalisme (1945-1970)*, in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, jg. 31, 2001, nr. 1-2, pp. 191 en 224; W. De Bock, e.a., *Extreem-rechts en de staat*, Berchem, 1981, pp. 119-120.

15. J. Creve, *Scoutsverbond Delta*, in: *NEVB [...]*, p. 2726.